

Het Weens Koopverdrag in het Belgisch recht

Inhoudstafel

- I. Toepassingsfeer
 1. Internationale koop betreffende roerende zaken
 2. Wanneer geldt het Koopverdrag in België?
 3. Nationaal recht geldt naast het Koopverdrag
- II. Specifieke regelingen
 1. Interpretatie
 2. Aanbod en aanvaarding
 3. Verplichtingen van de verkoper
 4. Verplichtingen van de koper
 5. Rechtsmiddelen
- III. Conclusie

Table des matières

- I. Champ d'application
 1. La vente internationale de meubles
 2. Dans quels cas la convention est-elle applicable en Belgique?
 3. Le droit national en application parallèle au droit conventionnel
- II. Règles particulières
 1. L'interprétation
 2. L'offre et l'acceptation
 3. Les obligations du vendeur
 4. Les obligations de l'acheteur
 5. Les voies de recours
- III. Conclusion

1 Het Verdrag inzake internationale koopovereenkomsten betreffende roerende zaken, hierna *Koopverdrag* genoemd, is vanaf 1 november 1997 in België van kracht. Met ingang van deze datum heeft België ook de Eenvormige Koopwetten (Den Haag 1964) opgezegd.¹

Deze bijdrage wil het nieuwe Koopverdrag niet in detail bespreken. Het Koopverdrag, dat reeds sedert 1988 tot het kooprecht van andere landen behoort, werd immers reeds uitvoerig becommentarieerd² – en dit ook in Bel-

gië.³ Slechts enkele specifieke kenmerken van het Koopverdrag komen hier aan bod.

I. Toepassingsfeer

1. Internationale koop betreffende roerende zaken

2 Het Koopverdrag betreft “internationale koopovereenkomsten betreffende roerende zaken”. Wat hieronder dient te worden verstaan, behoeft toelichting.

A. Koopovereenkomsten

3 Het Koopverdrag definieert het begrip “koopovereenkomst” niet. Dit begrip heeft een autonome inhoud. Zijn invulling hangt niet af van wat bijv. in het Belgische interne recht onder “koop” (B.W. art. 1582 e.v.) wordt verstaan. Ook overeenkomsten tot levering van te vervaardigen zaken – in Belgisch recht vaak een “aannemingsovereenkomst” – vallen onder het Koopverdrag; tenzij wanneer de opdrachtgever een wezenlijk deel van de grondstoffen verschaft of wanneer de verkoper meer “arbeid” dan “goederen” levert (Koopverdrag Art. 3).

Het is daarentegen niet uitgemaakt of de ruilovereenkomst ook onder het Koopverdrag valt. Het Koopverdrag veronderstelt levering en eigendomsoverdracht van goederen tegen betaling van een koopprijs. Is deze koopprijs een geldsom (koop) of is ook betaling met goederen (ruil) mogelijk? Ruil viel niet onder de Eenvormige Koopwetten inzake de internationale koop (Den Haag 1964).⁴ Wellicht valt het wel onder het Koopverdrag.⁵

4 Sommige koopovereenkomsten zijn evenwel van de toepassingsfeer uitgesloten omwille van de aard van de koper, de aard van het verkochte goed of de gevolgde wijze van verkoop.

→

Uniform Law for international sales under the 1980 United Nations Convention, Boston, Kluwer, 1991, 717 p.; K.H. Neumayer en C. Ming, *Convention de Vienne sur les contrats de vente internationale de marchandises - Commentaire*, Lausanne, CEDIDAD, 1993, 763 p.; F.J.A. Van Der Velden, *Het Weense Koopverdrag en zijn rechtsmiddelen*, Deventer, Kluwer, 1988, 608 p.; E. Von Caemmerer en P. Schlechtriem (eds.), *Kommentar zum Einheitlichen UN-Kaufrecht: das Übereinkommen der Vereinten Nationen über Verträge über internationalen Warenkauf*, München, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1995, 923 p.; C. Witz, *Les premières applications jurisprudentielles du droit uniforme de la vente internationale*, Parijs, L.G.D.J., 1995, 175 p.

³ M. Fallon en D. Phillippe, “La Convention de Vienne sur les contrats de vente internationale de marchandises”, *J.T.* 1998, 17-37; H. Van Houtte, J. Erauw en P. Wautelet (red.), *Het Weens Koopverdrag*, Leuven Acco, 1997, 376 p. (hierna *Het Weens Koopverdrag*).

⁴ Zie bv. F. Van Der Velden, *De eenvormige koopwetten van 1964*, Kluwer, Deventer, 1979, 128.

⁵ J. Erauw, in *Het Weens Koopverdrag*, nr. 1.36; Neumayer - Ming, o.c., nr. 1.36.

¹ Goedkeuringswet van 4 september 1996, B.S. 1 juli 1997. Een Staat die de Haagse Koopwetten heeft onderschreven, dient deze immers op te zeggen wanneer zij het Koopverdrag ratificeert (Koopverdrag art. 99 lid 3). België heeft de Haagse eenvormige Koopwetten dan ook einde oktober 1996 opgezegd met ingang van 1 november 1997.

² Zie o.m. B. Audit, *La vente internationale de marchandises: Convention des Nations-Unies du 11 avril 1980*, Parijs, L.G.D.J., 1990, 224 p.; C. Bianca, M. Bonell e.a., *Commentary on the International Sales Law: the 1980 Vienna Sales Convention*, Milaan, Giuffrè, 1987, 886 p.; F. Enderlein, en D. Maskow, *International Sales Law Conventions*, New-York, Oceana Publ., 1992, 480 p.; V. Heuze, *La vente internationale de marchandises*, Parijs, GLN Ed. Joly, 1992, 521 p.; J. Honnold,

→

Anders dan de Eenvormige Koopwetten is het Koopverdrag aldus niet van toepassing op een zgn. "consumentenkoop", nl. wanneer gekocht wordt "voor persoonlijk gebruik of voor gebruik in gezin of huishouding". Gezien de specifieke reglementeringen van de consumentenkoop in de verschillende landen, was rechtseenmaking m.b.t. de consumentenkoop niet wenselijk. Dat het Koopverdrag geen aankopen voor privégebruik regelt, is een belangrijke beperking.

Zoals bij de Eenvormige Koopwetten zijn – gezien de aard van het verkochte goed – ook uitgesloten: de koop van effecten, waardepapieren (bv. cognossementen), betaalmiddelen, schepen, vliegtuigen en elektriciteit (Koopverdrag art. 2).

Aankopen op openbare veilingen of gerechtelijke verkopen vallen – omwille van de verkoopwijze – niet onder het Koopverdrag.

B. Roerende zaken

5 De koop moet lichamelijke roerende goederen betreffen.

Verkoop van onlichamelijke goederen, zoals know-how en software, valt niet onder het Koopverdrag. Minder duidelijk is de vraag of de verkoop van tekeningen of software-discs, die deze onlichamelijke elementen a.h.w. incorporeren, onder het Koopverdrag valt.

C. Internationaal karakter van de koop

6 De verkoop moet een internationale dimensie hebben. Hiervoor is het in de regel voldoende dat koper en verkoper in verschillende staten zijn gevestigd. Verschillende nationaliteit is terzake irrelevant.

Evenmin is het relevant of aanbod en aanvaarding in verschillende landen geschiedt, of de betaling geschiedt in een ander land dan de levering en of de goederen met het oog op de levering naar een ander land moeten worden vervoerd.⁶

Wanneer evenwel de omstandigheid dat koper en verkoper in verschillende staten zijn gevestigd, niet blijkt uit de overeenkomst, uit hun vorige transacties of uit informatie tijdens de onderhandelingen, valt de koopovereenkomst buiten het Koopverdrag.⁷

2. Wanneer geldt het Koopverdrag in België?

7 Het Koopverdrag kan gelden op twee gronden: (A) omdat zowel koper als verkoper in een staat zijn gevestigd waar het Koopverdrag gold toen de koop werd gesloten; (B) omdat het recht dat de koopovereenkomst regeert, het Koopverdrag bevat.

⁶ Het Koopverdrag is terzake minder strikt dan de Eenvormige Koopwetten, 1964, art. 1.

⁷ Koopverdrag art. 1.

A) Koper en verkoper in verdragsstaat

8 Het Koopverdrag geldt in elk geval wanneer de landen waar respectievelijk de verkoper en de koper gevestigd zijn op het ogenblik dat zij de overeenkomst sluiten, verdragsstaten zijn (Koopverdrag art. 1 lid 1, a). Nu in België het Koopverdrag geldt vanaf 1 november 1997, moet de Belgische rechter het Koopverdrag toepassen wanneer koper of verkoper in België woont en het aanbod tot de overeenkomst gedaan werd na 1 november 1997 – maar dit enkel op voorwaarde dat de tegenpartij ook in een verdragsstaat woont waar het Koopverdrag gold wanneer het aanbod werd verricht (Koopverdrag art. 100).

Het is derhalve niet alleen belangrijk om de respectieve verdragsstaten te kennen, maar ook om te weten wanneer aldaar het Koopverdrag in werking trad.⁸

Land	Datum van inwerkingtr.	Land	Datum van inwerkingtr.
Argentinië	1 jan. 1988	Luxemburg	1 feb. 1998
Australië (1)	1 april 1989	Mexico	1 jan. 1989
België (10)	1 nov. 1997	Moldavië	1 nov. 1995
Bosnië-		Mongolië	1 jan. 1999
Herzegovina (2)	12 jan. 1994	Nederland (8)(10)	1 jan. 1992
Bulgarije	1 aug. 1991	Nieuw-Zeeland	1 okt. 1995
Canada (3)	1 mei 1992	Noorwegen	1 aug. 1989
Chili	1 maart 1991	Oeganda	1 maart 1993
China (Volksrep.)	1 jan. 1988	Oekraïne	1 feb. 1991
Cuba	1 dec. 1995	Oostenrijk	1 jan. 1989
Denemarken (4)	1 maart 1990	Polen	1 juni 1996
Duitsland (5)	1 jan. 1991	Roemenië	1 juni 1992
Ecuador	1 feb. 1993	Russische Fed. (9)	1 sept. 1991
Egypte	1 jan. 1988	Singapore	1 maart 1996
Estland	1 okt. 1994	Slovenië (2)	7 jan. 1994
Finland	1 jan. 1989	Slowakije (2)	28 mei 1993
Frankrijk	1 jan. 1988	Spanje	1 aug. 1991
Georgië	1 sept. 1995	Syrië	1 jan. 1988
Griekenland	1 feb. 1999	Tsjechische Rep. (2)	30 sept. 1993
Guinea	1 feb. 1992	Uzbekistan	1 dec. 1997
Hongarije	1 jan. 1988	V.S.A.	1 jan. 1988
Irak	1 april 1991	Wit-Rusland	1 nov. 1990
Italië (10)	1 jan. 1988	Zambia	1 jan. 1988
Joegoslavië (7)	1 jan. 1988	Zweden	1 jan. 1989
Lesotho	1 jan. 1988	Zwitserland	1 maart 1991
Letland	1 aug. 1998		
Litouwen	1 feb. 1996		

(1) niet toepasselijk op de Christmas-eilanden, de Cocos- of Keeling-eilanden en de Ashmore- en Cartier-eilanden.

(2) voortgezette gebondenheid. Datum vermeld is datum van verklaring van voortgezette gebondenheid. Datum van inwerkingtreding: Bosnië-Herzegovina (6 maart 1992); Slovenië (25 juni 1991); Slowaakse Republiek (1 jan. 1993); Tsjechische Republiek (1 jan. 1993).

(3) van toepassing verklaard op Alberta, British Columbia, Manitoba, New Brunswick, New Foundland, Nova Scotia, Ontario, Prince Edward Island, North West Territories; toepassing uitgebreid tot Québec en Saskatchewan (verklaring op 9 april 1992; inwerkingtreding op 1 mei 1992) en tot het gebied van de Yukon (verklaring op 29 juni 1992; inwerkingtreding op 1 jan. 1993).

(4) niet toepasselijk op de Faeröer-eilanden en Groenland.

(5) in een verklaring bij de bekrachtiging heeft de toenmalige BRD verklaard dat het Verdrag mede toepasselijk was op Berlijn (West) vanaf de inwerkingtreding voor de BRD als dusdanig. Het verdrag was voor de DDR in werking getreden op 1 maart 1990; toetreding DDR tot de BRD op 3 okt. 1990.

B) Koopverdrag als deel van *lex contractus*

9 Het Koopverdrag wordt ook toegepast indien het deel uitmaakt van het recht dat op de overeenkomst van toepassing is ("*lex contractus*"). Het Koopverdrag zelf bevat dit principe (art. 1 lid 1, b). Doch ook vooraleer het verdrag in België van kracht was, hebben Belgische rechters het Koopverdrag toegepast omdat het deel uitmaakte van het recht dat op de overeenkomst van toepassing was.⁹

De Belgische rechter kan het recht dat de koopovereenkomst regeert, vinden aan de hand van het Haags Verdrag nopens de op de internationale koop van roerende zaken toepasselijke wet (1955).¹⁰

De keuze in de overeenkomst van een rechtssysteem dat in het Koopverdrag vervat is, maakt het Koopverdrag derhalve van toepassing.¹¹ Opdat het Koopverdrag van toepassing zou zijn via de "*lex contractus*", geldt een dubbele vereiste: (a) de staat van de "*lex contractus*"

→
(7) Slovenië, Kroatië en Bosnië-Herzegovina hebben zich onafhankelijk verklaard op resp. 25 juni 1991, 8 okt. 1991 en 20 dec. 1991. Ook Macedonië heeft zich onafhankelijk verklaard.

(8) ook voor Aruba.

(9) verklaring van voortgezette gebondenheid van 13 jan. 1992 (ontvangen door de Secretaris-Generaal van de VN op 27 jan. 1992) aan de verdragen die voor de Sovjet-Unie van kracht waren; het verdrag was voor de Sovjet-Unie in werking getreden op 1 sept. 1991.

(10) België (m.i.v. 1 nov. 1997), Nederland (m.i.v. 1 jan. 1992), Italië (m.i.v. 1 jan. 1988), Duitsland (m.i.v. 1 jan. 1991) en Luxemburg (m.i.v. 1 feb. 1998) hebben overeenkomstig artikel 99, 3° de Eenvormige Koopwetten van 1964 opgezegd.

Verklaringen en voorbehouden

– Overeenkomstig artikel 92 hebben Denemarken, Finland, Noorwegen en Zweden verklaard niet gebonden te zijn door Deel II van het verdrag.
– Overeenkomstig artikel 94, 1° hebben Denemarken, Finland, Noorwegen en Zweden verklaard het verdrag niet te zullen toepassen wanneer beide partijen hun vestigingen in die Staten hebben.

– Overeenkomstig artikel 94, 2° hebben Denemarken, Finland, Noorwegen en Zweden verklaard het verdrag niet te zullen toepassen wanneer een van de partijen zijn vestiging in Denemarken, Finland, Noorwegen of Zweden heeft en de andere in IJsland gevestigd is.

– Overeenkomstig artikel 95 hebben China, Singapore, Tsjechoslowakije (gehandhaafd door de Slowaakse en de Tsjechische Republiek) en de Verenigde Staten verklaard niet gebonden te zullen zijn door art. 1(1)b. Canada heeft bij toetreding het hiervoor genoemde voorbehoud gemaakt m.b.t. Brits Columbia; dit voorbehoud is met ingang van 1 feb. 1993 ingetrokken.

– Overeenkomstig artikel 96 hebben Argentinië, Chili, China, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Oekraïne, de Russische Federatie, Wit-Rusland en Zweden een verklaring afgelegd m.b.t. art. 12.

⁹ Kh. Hasselt 23 februari 1994, onuitg., A.R. 722/94; Kh. Hasselt 16 maart 1994, onuitg., A.R. 3952/93; Kh. Hasselt 24 januari 1995, onuitg., A.R. 2532/93; Kh. Hasselt 2 mei 1995, onuitg., A.R. 1849/94; Kh. Nijvel 19 september 1995, onuitg.; A.R. 1707/93; Kh. Hasselt 21 januari 1997, onuitg., A.R. 1972/96 en Kh. Hasselt 18 oktober 1995, R.W., 1995-96, 1378.

¹⁰ Als specifieke regeling heeft dit verdrag voorrang op het Europees Overeenkomstenverdrag (Rome 1980) (EVO), zie H. Van Houtte, *Toepassingsgebied van het EVO*, in H. Van Houtte, en M. Pertegas (red.), *Europese IPR-Verdragen*, Leuven, Acco, 1997, nr. 6.20. De specifieke regeling van het EVO inzake consumentenkoop is niet toepasselijk omdat het Koopverdrag geen consumentenkoop omvat.

¹¹ Een algemene verwijzing naar een nationaal recht wordt niet beschouwd als een uitsluiting krachtens art. 6 van het Koopverdrag en een verwijzing naar het *interne* kooprecht van het gekozen recht. Zie o.m. Kh. Hasselt, 1 maart 1995, onuitg., A.R. 3641/94.

moet het Koopverdrag hebben aanvaard; (b) het Koopverdrag moet "*ratione temporis*" gelden (deze laatste vereiste beduidt dat het aanbod tot de overeenkomst gedaan werd nadat het Koopverdrag in de betrokken verdragsstaat van kracht werd).

Krachtens deze grond is het Koopverdrag van toepassing als onderdeel van de Belgische "*lex contractus*" wanneer het aanbod tot de overeenkomst werd gedaan na 31 oktober 1997. Op overeenkomsten, onderworpen aan Belgisch recht, maar gesloten voor 1 november 1997, blijven desgevallend de Haagse Koopwetten van kracht.¹²

3. Nationaal recht geldt naast het Koopverdrag

A. Het Koopverdrag regelt niet elke internationale koop

10 Sedert het Koopverdrag in 1988 van kracht werd, is het door 51 landen – waaronder ook onze belangrijkste handelspartners – aanvaard. De verdragsstaten komen uit de hele wereld. De lijst van toetredende landen wordt alsmaar langer. Naarmate meer landen tot het Koopverdrag toetreden, zal het Koopverdrag dus nog ruimere gelding krijgen. Zolang echter niet alle landen ter wereld het Koopverdrag hebben geratificeerd, blijft – zelfs in de verdragsstaten – naast het Koopverdrag, nationaal kooprecht relevant.

Bovendien zijn er belangrijke soorten koop, zoals de consumentenkoop e.d. (zie nr. 4), die door het Koopverdrag zijn uitgesloten. Op deze overeenkomsten blijft nationaal kooprecht van toepassing.

B. Het koopverdrag verwijst naar nationaal recht

11 Belangrijke aspecten van de koopovereenkomst blijven in het Koopverdrag geregeld door nationaal recht. Koopverdrag art. 4 *litt. a* bepaalt immers dat het verdrag niet de "geldigheid van de overeenkomst en de daarin vervatte bedingen" regelt. Aldus blijft het nationaal recht relevant voor deze geldigheid. Dit beduidt niet alleen dat dwaling, bedrog, ongeoorloofde oorzaak, openbare orde, enz. nog steeds door de regels van nationaal recht worden geregeld. Ook alle dwingende rechtsregels van de *lex contractus* blijven gelden vermits het contractueel beding, dat deze dwingende regels miskent, nietig is krachtens dat nationaal recht. Aldus zou in een overeenkomst, die valt onder het Koopverdrag maar waar Belgisch recht de *lex contractus* is, een beding dat de aansprakelijkheid van de professionele verkoper uitsluit, nietig zijn.

De vraag of eigendom wordt overgedragen op het ogenblik dat partijen over de verkoop akkoord zijn of op het ogenblik van de levering, blijft eveneens geregeld door het nationaal recht (art. 4 *litt. b*).

¹² J. Erauw, Wanneer is het Weens Koopverdrag van toepassing? in *Het Weens Koopverdrag*, nr. 1-14; J. Meeusen, Het overgangsrecht tussen de Haagse Koopwetten en het Haags Koopverdrag, noot onder Kh. Hasselt 30 maart 1994, R.W., 1994-95, 265.

Ook de produktaansprakelijkheid blijft geregeld door nationaal recht (art. 5).

12 Het Koopverdrag erkent ten slotte dat sommige vragen die onder het verdrag vallen, niet uitdrukkelijk werden geregeld. De vragen moeten in eerste instantie worden opgelost aan de hand van "de algemene beginselen waarop het verdrag berust" (art. 7 lid 2). Een rechter aldus reeds als algemeen beginsel weerhouden dat de schulden draagbaar zijn. Deze vraag was belangrijk om de rechtsmacht te bepalen krachtens EEX art. 5, lid 1.¹³ Arbiters hebben uit art. 38 en 39 het algemeen beginsel afgeleid dat de koper de bewijslast heeft m.b.t. de niet-conformiteit van goederen.¹⁴

Een andere arbitrage heeft gesteld dat uit art. 74 en 78 het grondbeginsel volgt dat de verkoper volledig (d.w.z. inclusief intresten) vergoed wordt voor zijn schade.¹⁵ Het principe dat een partij niet mag terugkomen op haar eigen handelwijze is door de rechtspraak afgeleid uit art. 16 lid 2 en 29 lid 2.¹⁶ De rechtsleer heeft ook meerdere beginselen onderkend, o.m. de partijautonomie, de vormvrijheid¹⁷, "*pacta sunt servanda*", het beginsel van de goede trouw¹⁸, estoppel of "*venire contra factum proprium nemini licet*"¹⁹, rechtsverwerking²⁰, de verplichting om de medecontractant in te lichten²¹, de "*favor contractus*", de verplichting om schade te beperken²², de plicht tot samenwerking, de bewijslast²³, de redelijkheidstandaard.²⁴

¹³ Waar de verkoper aan de koper schadevergoeding moet betalen - een belangrijke vraag met het oog op de rechtsmacht (bv. EEX art. 5 lid 1) - is niet uitdrukkelijk in het verdrag geregeld. Een Duitse rechter heeft evenwel uit art. 57 lid 1 (koop prijs is betaalbaar in de vestiging van de verkoper) het algemeen beginsel afgeleid dat schulden draagbaar zijn. Aldus heeft hij dan gesteld dat de verkoper schadevergoeding voor herstellingskosten en lichamelijke letsels wegens een defecte machine aan de koper moet betalen op de plaats waar de koper is gevestigd. Aldus achtte hij zich bevoegd om te oordelen over de schadeclaim van een Duitse koper tegen een Amerikaanse verkoper (OLG Düsseldorf 2 juli 1993, *R.I.W.* 1993, 845).

¹⁴ Handelsgericht Zürich 9 september 1993. Zie evenwel I.K.K. nr. 6653 (1993), *J.D.I.* 1993, 1040, dat deze vraag overliet aan nationaal recht.

¹⁵ Arbitrage Wenen 15 juni 1994, *CLOUT*, nr. 94, *UNILEX D.* 94.11.

¹⁶ Arbitrage Wenen 15 juni 1994, *CLOUT* nr. 94, *UNILEX D.* 94.11, waarin gesteld werd dat de koper zijn reclamerecht niet had verloren hoewel hij niet tijdig het gebrek had signaleerd. *In casu* had de verkoper deze laattijdigheid immers niet onmiddellijk opgeworpen maar had hij verdere uitleg gevraagd. *Contra* deze uitspraak: P. Slechtriem, *o.c.*, p. 32.

¹⁷ Zie art. 11 en 29.

¹⁸ Zie art. 19 lid 2; art. 21 lid 2.

¹⁹ Zie art. 80.

²⁰ Zie art. 16, lid 2, b; art. 29 lid 2.

²¹ Zie bv. art. 19 lid 2; art. 21 lid 2; art. 26; art. 39 lid 1; art. 48 lid 2; art. 65; art. 71 lid 3; art. 72 lid 2; art. 79 lid 4 en art. 88 lid 1.

²² Zie bv. art. 77; art. 85; art. 86. OLG München 8 februari 1995, *CLOUT* nr. 133: goede trouw belet de koper om 2,5 jaar nadat de levering kon gebeuren, de overeenkomst nog te ontbinden wegens niet-levering.

²³ Art. 79 lid 1; Henninger, *art. cit.*, 20, e.v. Zie evenwel I.K.K. nr. 6653, *J.D.I.* 1993, 1040, waar de bewijslast door nationaal recht werd geregeld; Zwitserland, Koophandel Zürich 9 september 1993, *R.S.D.I.E.* 1995, 278; *CLOUT* nr. 97.

²⁴ Dit omvat meer specifiek wat normaal en aanvaardbaar is in de internationale handel (art. 9).

Wanneer de rechter of arbiter geen "algemene beginselen waarop het verdrag berust" weerhoudt, moet hij te rade gaan bij nationaal recht. Dit geldt bv. voor de vraag of naast de contractuele aansprakelijkheid, zoals geregeld door het Koopverdrag, ook nog een quasi-delictuele aansprakelijkheid kan ontstaan tussen contractpartijen. In het Koopverdrag is evenmin iets te vinden over de vraag of een onevenwicht tussen de contractuele prestaties dat ontstaan is door de gewijzigde omstandigheden, leidt tot aanpassing van de overeenkomst of tot ontbinding; ook hiervoor moet men op het nationaal recht steunen.

De vraag naar de omvang van de restituties bij ontbinding is slechts beperkt geregeld in art. 84; voor de waarde van het voordeel dat de koper genoten heeft m.b.t. de terug te geven zaak, dient men te steunen op nationale regels inzake verrijking zonder oorzaak. Ook de vraag of de verkoper dan verplicht is om de goederen terug te nemen wordt door nationaal recht geregeld.

Talrijke verwickelingen bij een transnationale koop vallen buiten de specifieke verkoper-koperrelatie. Dergelijke aspecten zijn bv. de gevolgen van eigendomsvoorbehoud, schuldvernieuwing, het onrechtmatig afroepen van een bankgarantie of de overdracht van schuldvordering. Deze aspecten worden eveneens door nationaal recht geregeld.

De rechter zou echter zo weinig mogelijk een beroep moeten doen op nationaal recht om het Koopverdrag aan te vullen. Immers, hoe meer nationaal recht wordt toegepast, hoe meer de eenvormige toepassing van het verdrag in het gedrang komt. In de praktijk kan het echter wel gebeuren dat een rechter, uit gemakzucht, eerder naar zijn nationaal recht grijpt dan zelf regels te vormen via distillatie uit algemene rechtsbeginselen. Het gevaar bestaat zelfs dat de rechter - ten onrechte - de uniforme verdragsregeling aanvult met andersluidende nationale bepalingen, hoewel het Koopverdrag een materie bewust niet regelt en partijen de vrijheid laat: in dit geval is er immers helemaal geen sprake van een "leemte" in de verdragsregeling.

C. Blijvende relevantie van internationaal privaatrecht

13 Het Koopverdrag wil door het invoeren van uniforme regels de verschilpunten tussen nationale rechtsregels wegwerken. Het is hier in grote mate in geslaagd. Op sommige overeenkomsten, die buiten de toepassingsfeer van het Koopverdrag vallen (nr. 4), blijft een nationaal kooprecht van toepassing. Voor belangrijke aspecten van een koop, die wel onder het Koopverdrag vallen, blijft een nationaal recht relevant (nr. 11). Soms hangt de toepassing van het Koopverdrag zelf trouwens af van het recht dat als *lex contractus* geldt (nr. 9).

In de rechtbank zal dan de rechter, aan de hand van zijn internationaal privaatrecht, het nationaal recht moeten kiezen dat als *lex contractus* op de overeenkomst van toepassing is. Wanneer een koopgeschil nog niet voor de rechter aanhangig is, moeten de partijen de *lex contractus*

“prospectief” kiezen in het licht van de rechters die eventueel later een geschil (zullen) moeten beoordelen. Een contractuele forumkeuze kan duidelijkheid scheppen welk nationaal IPR richtinggevend zal zijn.

Vaak zal er weinig verschil zijn tussen de respectieve nationale IPR-regels inzake koop. België, zoals acht andere landen²⁵, heeft het Verdrag van Den Haag (1955) inzake de koop op de internationale roerende goederen toepasselijke wet ondertekend, dat de expliciete en impliciete rechtskeuze erkent en – zonder rechtskeuze – in principe het recht van de verkoper weerhoudt. Deze regel wordt ook in grote lijnen gevolgd door vele landen die niet tot het Haags Verdrag zijn toegetreden. Zo zal in de zeven lidstaten van de Europese Unie die niet het Haags Verdrag (1955) en enkel het Europees Overeenkomstenverdrag (EVO) hebben onderschreven, krachtens het EVO ook de uitdrukkelijke en stilzwijgende rechtskeuze worden aanvaard. Niettemin zijn er verschillen tussen het EVO en het Haags Verdrag wanneer dergelijke rechtskeuze niet aanwezig is.²⁶ IPR-systemen van landen uit andere rechtswelden, bv. het Amerikaans IPR, hebben nog grotere verschillen. In elk geval hebben de rechters ook steeds een grote beoordelingsmarge om een impliciete rechtskeuze te weerhouden. Aldus zal het toepasselijk recht vaak weinig voorspelbaar zijn. Dit heeft als gevolg dat ook het nationaal recht, dat het Koopverdrag aanvult, soms moeilijk “prospectief” te kennen is.

14 Partijen kunnen eigen bedingen in de koopovereenkomst invoeren die afwijken van de verdragsbepalingen.

Partijen mogen ook het hele Koopverdrag expliciet uitsluiten in hun overeenkomst. In dat geval geldt het gemeenrechtelijk kooprecht van het recht dat partijen hebben gekozen of van het recht dat luidens het IPR van toepassing is. De loutere keuze van een bepaald recht, bv. “Duits recht”, volstaat evenwel niet om het Koopverdrag uit te sluiten: het Duits recht omvat immers ook het Koopverdrag.²⁷ Wie het Koopverdrag wil uitsluiten, stipuleert bv. beter dat “Duits recht met uitzondering van het Koopverdrag” van toepassing is ofwel dat de koop niet onderworpen is aan het Koopverdrag.

²⁵ Nederland, Denemarken, Finland, Frankrijk, Italië, Niger, Noorwegen, Zweden en Zwitserland.

²⁶ Zowel het Haags Verdrag (1955) als het EVO vertrekken van het vermoeden dat in dat geval het recht van de verkoper van toepassing is. Bij het EVO art. 4 is dit echter een vermoeden dat kan weerlegd worden wanneer de overeenkomst nauwer verbonden is met een ander land; in het Haags Verdrag (1955) art. 3 geldt het vermoeden absoluut, maar zijn er uitzonderingen wanneer het order ontvangen werd in het land van de koper.

²⁷ Arbitrale beslissingen 15 juni 1995, Arbitragekamer Wenen, *R.I.W.* 1995, 591; *CLOUT* nrs. 93 en 94. De vroegere rechtspraak inzake art. 3 van de Eenvormige Koopwet was identiek (zie P. Van Hooghten, “Overzicht van de Belgische Rechtspraak ...”, *T.B.H.* 1987, 163, p. 176-177).

D. Gewoonten en handelwijzen

15 Elk contractenrecht geeft ruimte aan gewoonte en handelsgebruiken. In het Koopverdrag, art. 9, nemen gewoonte en handelsgebruiken echter een speciale plaats in. Gewoonten waarmee partijen (impliciet) hebben ingestemd en handelwijzen die tussen hen gebruikelijk zijn, binden partijen en vervangen desnoods de verdragsbepalingen.²⁸ Opmerkelijk is dat ook gewoonten, die partijen misschien niet kenden, maar die in de handelsbranche op grote schaal bekend zijn en worden nageleefd, partijen binden en de verdragsbepalingen terzijde schuiven.²⁹

Kortom, vroegere handelwijzen tussen partijen kunnen de verdragsbepalingen terzijde schuiven – ook al hadden de partijen niet deze bedoeling. Ook gewoonten, zelfs die partijen niet kenden, kunnen de verdragsbepalingen vervangen. De rechtsonzekerheid die hierdoor ontstaat, was voor vele bedrijven en juristen voldoende om de toepassing van het Koopverdrag contractueel uit te sluiten (zie nr. 14). Wie bezwaren heeft tegen de grote rol die Koopverdrag art. 9 aan de handelwijzen en gewoonten geeft, kan evenwel ook enkel art. 9 contractueel uitsluiten en de rest van het Koopverdrag behouden.

II. Specifieke regelingen

1. Interpretatie

A. Autonome verdragsinterpretatie

16 Het Koopverdrag is – ondanks zijn omvang – slechts een raamtekst met beginselen die met de loop der jaren nog inhoud moeten krijgen. Aldus is het Koopverdrag te vergelijken met het Wetboek Napoleon. De tekst uit 1804 liet nog vele dingen ongeregeld, maar met de tijd werden de regels dermate door interpretatie aangevuld dat de oorspronkelijke wettekst nog hooguit de krijtlijnen geeft van het huidige recht. Hetzelfde zal waarschijnlijk eveneens gebeuren door de interpretatie van het Koopverdrag.

Hoewel de grondbeginselen van het Koopverdrag in belangrijke mate lijken op deze van het interne kooprecht, moeten de verdragsbepalingen een eigen inhoud krijgen. De verdragstermen mogen derhalve niet worden geïnterpreteerd in het licht van nationaal kooprecht. Een autonome interpretatie is vereist voor een eenvormige toepassing van het Koopverdrag in alle verdragsstaten: “Bij de uitleg van dit verdrag dient rekening te worden gehouden met het internationale karakter ervan en met de noodzaak eenvormigheid in de toepassing ervan ... te bevorderen” (art. 7 lid 1).

Ook indien een verdragsterm eveneens in het nationaal recht voorkomt, moet deze een eigen inhoud krijgen, die

²⁸ Koopverdrag, art. 9 lid 1. De gewoonten en gebruikelijke handelwijzen zijn trouwens ook een interpretatiebron (art. 8 lid 3).

²⁹ Koopverdrag, art. 9 lid 2.

niet *per se* aanleunt bij wat dit woord beduidt in een nationaal rechtssysteem. De rechter mag dus niet toegeven aan de verleiding om het Koopverdrag te interpreteren in het licht van zijn eigen kooprecht. Immers, indien elkeen het Koopverdrag zou interpreteren in de lijn van zijn eigen rechtssysteem, zou de eenvormige toepassing zoek raken.

17 Om een autonome inhoud aan de verdragsbepalingen te geven moet de rechter vooral steunen op de rechtspraak over het Koopverdrag. Voor een uniforme toepassing is het aldus belangrijk om weten hoe in het verleden rechters en arbiters het Koopverdrag reeds hebben toegepast.

Bij de interpretatie en toepassing van het Koopverdrag moet men zich bijgevolg laten leiden door inlandse en buitenlandse uitspraken en vonnissen die reeds begrepen van het verdrag hebben geïnterpreteerd. Hierbij zijn vonnissen van hogere rechtsinstanties uit landen met een bekende rechtstraditie meer doorslaggevend dan vonnissen van lagere rechtbanken of uit landen die niet bekend staan om hun rechtstraditie. Arbitrage-uitspraken van bekende arbiters of gezagvolle arbitrage-instellingen wegen sterker door dan uitspraken van minder prestigieuze origine.

Overzichten van rechtspraak over het Koopverdrag uit de verscheidene jurisdicties werden reeds gebundeld in enkele publicaties.³⁰ UNCITRAL, de UNO-organisatie waar het Koopverdrag is ontstaan, vermeldt ook rechtspraak in *CLOUT* (Case Law on Uncitral Texts). *CLOUT* ziet niet alleen het licht als trimesterieel bulletin, maar kan ook via internet worden geconsulteerd.³¹ Ook op andere websites kan de Koopverdragrechtspraak worden opgevraagd.³² De volledige verzameling van rechtspraak is te vinden op *UNILEX*.³³

In zekere mate neemt het Koopverdrag de principes over van de Haagse Eenvormige Koopwetten, die ook autonoom werden geïnterpreteerd. In deze mate is ook de vroegere rechtspraak van de Haagse Koopwetten relevant bij de interpretatie van het Koopverdrag.³⁴

B. Interpretatie van partijwil

18 Bij de interpretatie van overeenkomsten komt het erop aan de werkelijke bedoeling van partijen te achterhalen. Het Koopverdrag neemt dit beginsel over: verklaringen en gedragingen³⁵ van een partij moeten worden uitgelegd in overeenstemming met haar bedoeling – tenminste wanneer de andere partij die bedoeling kende of daarvan niet onkundig kon zijn (art. 8 lid 1). Is dit niet het geval, dan geldt de objectieve interpretatiestandaard van de betekenis die “een redelijk persoon van gelijke hoedanigheid in dezelfde omstandigheden aan deze verklaringen of gedragingen zou hebben gegeven” (art. 8 lid 2). Deze regels bevestigen de geldende interpretatiestandaarden.

Het Koopverdrag gaat evenwel iets verder waar het indicïen omschrijft die nuttig kunnen zijn om de bedoeling van een partij te achterhalen. Hierbij speelt de overeenkomststekst slechts een beperkte rol.

19 De bedoeling van de partijen kan immers ook achterhaald worden uit de onderhandelingen en hun vroegere handelwijzen t.o.v. elkaar. De manier waarop koper en verkoper in het verleden met elkaar handelden, kan de verwachting scheppen dat deze handelwijze ook in de toekomst moet worden gevolgd, tenminste indien partijen niet het tegendeel bedingen of duidelijk maken dat de vroegere praktijken niet meer zullen gelden voor de nieuwe overeenkomst.

Talrijke vragen kunnen rijzen m.b.t. de draagwijdte van vroegere handelwijzen, bv.:

- Kunnen de prijs van de goederen en andere elementen van de koop worden overgenomen uit de vorige transacties tussen partijen?
- In welke mate is de vroegere tolerantie tussen partijen bij leverings- of betalingsmodaliteiten³⁶ relevant voor hun nieuwe overeenkomsten?
- In welke mate moet een jurisdictie- of arbitragebeding in een koopovereenkomst worden geprojecteerd omdat in vorige overeenkomsten tussen partijen dergelijk beding gebruikelijk was? Of betekent het weglaten van dit beding in de nieuwe overeenkomst integendeel dat partijen bewust het beding uitsluiten?

In feite zal het vaak onzeker zijn of handelwijzen de overeenkomst beïnvloeden. Handelwijzen kunnen im-

³⁰ Bv. C. Witz, *Les premières applications jurisprudentielles du droit uniforme de la vente internationale*, Parijs, L.G.D.J., 1995, 175 p.; M. Will, *International Sales Law under CISG, The first 464 or so Decisions*, Fac. Droit Genève 1998, 186 p.

³¹ <http://un.or.at/uncitral/clout/abstract/index.htm>

³² Zie bv. de websites van Prof. Kritzer, Pace University, VSA: <http://www.cisg.law.pace.edu>; van Prof. P. Schlechtriem, Freiburg: <http://www.jura.uni-freiburg.de/ipr1/cisg> en van Prof. C. Witz, Saarbrücken: <http://www.jura.unisb.de/FB/LS/Witz/cisg.htm>.

³³ J.M. Bonell e.a., *UNILEX, International Case Law and Bibliography on the UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods*, Irvington, Transnational Publishers, 1995 - losbl.

³⁴ Zie o.m. P. Schlechtriem en V. Magnus, *Internationale Rechtsprechung zu EKG und EAG*, Nomos, 1987, 478 p.; P. Van Hooghten, “Overzicht van de Belgische rechtspraak in verband met het Verdrag houdende een eenvormige wet inzake de internationale koop ...”, *T.B.H.*, 1987, 163.

³⁵ Ook het stilzwijgen of niet-reageren van een partij kan uitzonderlijk een handelwijze zijn waaruit de bedoeling van deze partij blijkt. Door dit principe kan zelfs art. 18, dat stelt dat stilzwijgen en niet-reageren geen aanvaarding uitmaakt, terzijde worden geschoven.

³⁶ Is een koper bv., ondanks het Koopverdrag art. 58 dat een dadelijke betaling eist, gerechtigd tot een betalingstermijn van 90 dagen omdat deze betalingstermijn in vorige verkopen tussen zelfde partijen was toegestaan? Hierbij kan dan nog eventueel een onderscheid worden gemaakt al naar gelang het uitstel van betaling uitdrukkelijk in de overeenkomst of factuur werd toegekend ofwel slechts feitelijk werd gedoogd zonder dat partijen hierover echt overeenstemden (overeenstemming is evenwel geen vereiste van art. 9. Bovendien vergt een toestemming niet steeds een uitdrukkelijke wilsuiving maar kan zij ook volgen uit het gedogen dat de betaling een tijd uitblijft).

mers slechts bindend zijn wanneer zij voldoende lang door partijen werden gevolgd om een verplichting naar de toekomst te scheppen. Uiteindelijk zal het de rechter zijn die dit moet appreciëren.

Ook latere (nl. nadat de overeenkomst werd gesloten) gedragingen van partijen zijn relevant. De overeenkomst kan worden gewijzigd wanneer een partij tijdens de uitvoering met (stilzwijgende) instemming van de andere partij van de contracttermen afwijkt. Wanneer latere gedragingen niet stroken met de contractbepalingen, kunnen zij immers uiting van een contractwijziging zijn (art. 29). Zelfs latere mondelinge afspraken kunnen trouwens een schriftelijke overeenkomst wijzigen.

Kortom, ook wat voor en na de contractsluiting geschiedde, is relevant om de inhoud van de overeenkomst te reconstrueren.

2. Aanbod en aanvaarding

20 De regels m.b.t. aanbod en aanvaarding van het Koopverdrag lijken grotendeels op deze van het Belgisch verbintenissenrecht. Er zijn wel enkele merkwaardige verschillen.

21 Naar Belgisch recht is het aanbod bindend en kan het niet zonder meer worden herroepen.³⁷ Het Koopverdrag stelt dat het aanbod in beginsel³⁸ kan worden herroepen, wanneer de tegenpartij haar aanvaarding nog niet heeft verzonden (art. 16.1). De aanbieder kan evenwel uitdrukkelijk zijn aanbod onherroepelijk maken (bv. door het vermelden van een geldingstermijn).

Het verzoek dat het aanbod binnen een bepaalde termijn moet worden aanvaard, belet op zichzelf nog niet dat het voordien kon worden herroepen.³⁹ Wanneer het Koopverdrag de herroeping van het aanbod toelaat, is deze herroeping op zich geen grond tot schadevergoeding. De omstandigheden van de herroeping kunnen eventueel tot een "*culpa in contrahendo*" leiden.

22 De aanvaarding kan voor het Koopverdrag (art. 18 lid 1) niet alleen een verklaring zijn, maar ook elke gedraging van de tegenpartij, waarmee deze haar instemming met het aanbod uit. Door haar deel van de overeenkomst uit te voeren en bv. te betalen of te leveren, kan de tegenpartij het aanbod aanvaarden en komt de overeenkomst tot stand. Stilzwijgen op zichzelf geldt daarentegen in principe niet als aanvaarding.

De Belgische opvatting dat de factuurbedingen bindend zijn omdat de koper deze stilzwijgend heeft aanvaard, komt dan ook op de helling in het Koopverdrag.

De aanvaarding moet gebeuren binnen de door de aanbieder eventueel gestelde termijn of – zo geen termijn werd gesteld – binnen een redelijke termijn. De duur van de redelijke termijn hangt af van de omstandigheden. De aard van de koopwaar (bederfelijke waar; goederen met prijschommelingen) en de bedenktijd vereist in het licht van de complexiteit van de transactie, zijn bv. omstandigheden die de termijn van aanvaarding bepalen. Wanneer de aanbieder een aanbod doet per e-mail, fax of telex, moet dit ook sneller worden aanvaard dan een aanbod dat per post werd verstuurd. Op een mondeling aanbod, zelfs via de telefoon, moet in beginsel onmiddellijk worden ingegaan tenzij uit de omstandigheden anders blijkt.

Een laattijdige aanvaarding kan in vele gevallen toch nog gelden (art. 21).

23 Het gebeurt vaak dat het antwoord op het aanbod aanvullingen en beperkingen hierop en andere wijzigingen bevat. Het Koopverdrag maakt dan een onderscheid al naar gelang deze afwijkingen de voorwaarden van het aanbod al dan niet wezenlijk aantasten. Het antwoord wijkt bv. wezenlijk af van het aanbod indien het andere voorwaarden bevat inzake prijs, betaling, kwaliteit en hoeveelheid van de goederen, plaats en tijd van aflevering, omvang van aansprakelijkheid, boetebeding, forum- of arbitragebeding en rechtskeuze (art. 19 lid 3). Uiteraard kunnen, volgens de omstandigheden, ook andere elementen wezenlijk zijn.

Indien het antwoord op wezenlijke punten afwijkt van het aanbod, is er geen aanvaarding maar een tegenaanbod. Voor de aanvaarding van dit tegenaanbod gelden dezelfde regels als voor het aanbod. Het is derhalve mogelijk dat de aanbieder niet gemerkt heeft dat het antwoord op essentiële punten van het aanbod afwijkt en begint uit te voeren. Door deze uitvoering heeft hij het tegenaanbod aanvaard en is hij gebonden aan de voorwaarden van de tegenpartij.

Indien de afwijkingen van het aanbod geen wezenlijke elementen betreffen, geldt het antwoord in de regel als aanvaarding – maar met de geïntroduceerde afwijkingen. Indien de aanbieder dit wil beletten, moet hij onmiddellijk bezwaar maken tegen deze afwijkingen. Aldus komt er geen overeenkomst tot stand en moeten partijen verder overeenkomen.

Tegenstrijdigheid tussen algemene voorwaarden wordt aldus onder het Koopverdrag anders opgelost dan onder Belgisch recht. Naar Belgisch recht heffen tegenstrijdige bedingen elkaar doorgaans op. Volgens het Koopverdrag is er geen overeenkomst bij tegenstrijdigheid op wezenlijke elementen, tenzij de aanbieder tot uitvoering overgaat. Wanneer de tegenstrijdigheid niet-wezenlijke elementen betreft, primeren de laatst voorgelegde voorwaarden, tenzij de aanbieder zich tegen een overeenkomst verzet.

³⁷ Zie o.m. L. Cornelis, "Het aanbod bij het tot stand komen van overeenkomsten", *T.B.H.* 1983, 6, 23-27.

³⁸ Tenzij de tegenpartij redelijkerwijze erop mocht vertrouwen dat het aanbod onherroepelijk was en in vertrouwen op dit aanbod heeft gehandeld (art. 16, 2, b)

³⁹ Zie J. Meeusen, in *Het Weens Koopverdrag*, nrs. 3.22-3.23.

3. Verplichtingen van de verkoper

24 In het Belgische recht is de conformiteit van de geleverde goederen begrepen in de leveringsplicht. Wanneer de goederen niet conform zijn, is er geen levering. Het Koopverdrag daarentegen maakt een onderscheid tussen de verplichting tot aflevering van de zaak en de verplichting tot conforme levering. De aflevering geschiedt wanneer de verkoper aan de koper goederen aflevert – ongeacht of deze conform zijn met wat bedongen is.

De overeenkomst bepaalt wanneer en waar de goederen moeten worden afgeleverd. Indien dit niet het geval is, verduidelijkt art. 31 deze elementen in een gedetailleerde regeling. De plaats waar de goederen afgeleverd worden is bv. relevant om krachtens EEX art. 5 lid 1 de bevoegdheid van de rechtbanken voor vorderingen tegen de verkoper wegens niet-aflevering of niet-conformiteit te bepalen.

25 De verkoper is daarenboven verplicht goederen te leveren die volledig overeenkomen met de beschrijving die partijen er uitdrukkelijk of impliciet aan gegeven hebben in de overeenkomst. Indien niets uitdrukkelijk is bepaald, zijn goederen enkel conform indien zij “geschikt zijn voor de doeleinden waarvoor zaken van dezelfde omschrijving gewoonlijk zouden worden gebruikt” of indien zij “geschikt zijn voor een bijzonder doel dat uitdrukkelijk of stilzwijgend aan de verkoper is ter kennis gebracht op het tijdstip van het sluiten van de overeenkomst” (art. 32) (vandaar het belang om de verkoper in te lichten over het gebruik dat met de koopwaar beoogd wordt). Indien de verkoper dus weet waarvoor de goederen zullen dienen, moet hij goederen leveren die hiervoor geschikt zijn. Bovendien moet ook de verpakking van de goederen aangepast zijn aan de noden van de koper (art. 35). Indien goederen verkocht worden in een specifiek gebied, moeten zij beantwoorden aan de technische normen aldaar.⁴⁰

4. Verplichtingen van de koper

26 De koper moet de goederen vooreerst in ontvangst nemen. Indien de koper de goederen niet in ontvangst neemt op de in overeenkomst of Koopverdrag voorziene leveringsdatum, kan de verkoper naar keuze schadevergoeding, nakoming of ontbinding van de overeenkomst vorderen. Het risico gaat dan bovendien over op de koper.

De koper kan de ontvangst van de goederen niet weigeren wegens niet-conformiteit.

Onder het Koopverdrag beduidt inontvangstneming dus niet dat de koper de goederen goedkeurt.

27 Na de aflevering moet de koper de goederen keuren. Hij heeft hiervoor een “korte” termijn (art. 38). Deze ter-

mijn vangt in de regel aan wanneer de goederen zijn afgeleverd. Bij goederen die vervoerd worden, kan de keuring uitgesteld worden tot de goederen ter bestemming zijn toegekomen. Zichtbare gebreken zouden onmiddellijk moeten worden vastgesteld. In het algemeen geeft de rechtspraak toch een beperkte tijd om deze keuring uit te voeren.⁴¹ Eventueel kan de koper met steekproeven werken. Indien hij afwijkingen ontdekt in de steekproeven, zal hij in principe de ganse levering moeten onderzoeken.

De koper die de niet-conformiteit aldus heeft ontdekt, dient de verkoper hiervan op de hoogte te brengen. Het protest moet voldoende de niet-conformiteit specificeren. Het protest moet ook binnen een “redelijke tijd” verricht worden.⁴² Tenzij partijen anders contractueel zijn overeengekomen, moet in elk geval binnen de twee jaar na de aflevering worden geprotesteerd. Deze termijn van twee jaar betreft een vervaltermijn die de vrijwaringsplicht van de verkoper aanzienlijk beperkt. Twee jaar na de aflevering kan de koper immers geen niet-conformiteit meer aanmelden – ook al heeft hij deze maar onlangs ontdekt. Indien nodig kunnen partijen contractueel een langere garantietermijn afspreken.

Het Koopverdrag beschermt alleen de alerte koper. Wie niet tijdig keurt en protesteert, verliest zijn recht. Uitzonderlijk blijft hij toch beschikken over bepaalde rechtsmiddelen, wanneer de verkoper op de hoogte was van de niet-conformiteit (art. 40) of wanneer de koper voor zijn laattijdigheid een aanvaardbare verontschuldiging heeft (art. 44).

28 De koper moet ook de koopprijs betalen. Deze prijs is afgesproken tussen partijen of is de prijs die “ten tijde van het sluiten van de overeenkomst voor zodanige onder vergelijkbare omstandigheden verkochte zaken gewoonlijk wordt bedongen in de betrokken handelsbranche” (art. 55).

De overeenkomst bepaalt wellicht waar en wanneer de betaling moet geschieden. Indien de overeenkomst niets bepaalt, moet betaald worden in de vestiging van de verkoper (art. 57). Anders dan in het Belgische recht, waar de schulden haalbaar zijn (B.W. art. 1247), zijn schulden onder het Koopverdrag draagbaar. Dit beduidt bv. dat de verkoper de koper voor de rechtbank van de verkoper kan dagen wegens wanbetaling krachtens EEX art. 5 lid 1, tenminste indien geen andere plaats van betaling was afgesproken.

Indien geen ogenblik van betaling is afgesproken en geen handelsgebruiken gelden, dient betaald te worden bij de aflevering van de goederen (art. 57). Indien de koper niet betaalt, kan de verkoper de betaling in rechte vorderen, zonder enige voorafgaande ingebrekestelling (art. 59).

⁴¹ P. Wautelet, in *Het Weens Koopverdrag*, nrs. 5.38-5.42.

⁴² In de buitenlandse rechtspraak werden, al naar gelang de omstandigheden, protesten 20 dagen na de ontdekking als onredelijk laat beschouwd, terwijl andere vonnissen een termijn van 1 maand nog redelijk achten (P. Wautelet, in *Het Weens Koopverdrag*, nr. 5.49).

⁴⁰ Zie bv. LG Ellwangen 21 augustus 1995, *UNILEX*; C.A. Grenoble 13 september 1995, *J.D.I.* 1996, 948; *R.C.D.I.P.* 1996, 666.

Anders dan naar Belgisch recht (waar de intresten in de regel slechts lopen vanaf de ingebrekestelling (B.W. art. 1139)), is interest steeds verschuldigd vanaf de dag dat het bedrag had dienen te worden betaald.

5. Rechtsmiddelen

A. Wezenlijke en niet-wezenlijke tekortkomingen

29 De rechtsmiddelen die het Koopverdrag invoert ten behoeve van koper en verkoper, hangen grotendeels af van de zwaarwichtigheid van de contractuele tekortkoming. Sommige sancties (bv. ontbinding op eenzijdige verklaring en de vervanging van de goederen) staan slechts open bij een wezenlijke tekortkoming; andere rechtsmiddelen (schadevergoeding, uitvoering in natura in de vorm van "specific performance", herstel van de zaak) kunnen ingeroepen worden ongeacht de ernst van de wanprestatie.

Een tekortkoming is wezenlijk indien zij de schuldeiser substantieel berooft van de redelijkerwijze verwachte prestatie, tenzij de schuldenaar niet heeft voorzien of redelijkerwijze niet kon voorzien dat de tekortkoming dergelijk nadeel zou berokkenen (art. 25). Zoals ook door de recentste Belgische rechtsleer voorgehouden⁴³, spelen hierbij de redelijke of gerechtvaardigde verwachtingen van de schuldeiser en het economisch nut van de koop een grote rol.

B. Algemene rechtsmiddelen

i. Schadevergoeding – "Mitigation of damages"

30 Elke contractuele inbreuk kan leiden tot schadevergoeding. Alleen de voorzienbare schade komt in aanmerking. Onder het Koopverdrag betekent dit dat niet alleen de aard maar ook de omvang van de schade voor de schuldenaar voorzienbaar moet geweest zijn bij het sluiten van de overeenkomst. Wanneer het risico op bepaalde schade slechts in de loop van de contractuitvoering voorzienbaar werd, is deze niet voor vergoeding vatbaar. De informatie die partijen uitwisselen voor het sluiten van de overeenkomst, is belangrijk om het verwachte gebruik van de goederen in te schatten en dus ook om eventuele schadegevallen voorzienbaar te maken.

Deze schade omvat niet alleen de opgelopen kosten maar ook de gederfde winst. Wanneer de schadevergoeding contractueel begroot werd, hangt de geldigheid en de werking van het schadebeding af van het toepasselijk nationaal recht.

31 Het Koopverdrag stelt evenwel als basisbeginsel dat partijen de schade moeten beperken ("*mitigation of damages*") (art. 77). Beide partijen moeten de redelijke maatregelen nemen om de schade, die voortvloeit uit eigen of wederpartij's contractuele inbreuk, te voorkomen of te beperken. De kosten hiervan moeten vergoed worden door de partij die tekortschoot in haar contractuele verplichtingen.

Wanneer de verkoper niet (tijdig) levert en de verkoop wordt ontbonden, is de koper verplicht in de mate van het mogelijke elders de goederen tegen een redelijke prijs aan te kopen. De koper heeft dan recht op het verschil tussen de oorspronkelijke prijs en de prijs van de dekkingskoop. De koper die niet door een dekkingskoop de schade wil beperken, heeft niet de mogelijkheid – zoals in het Belgisch kooprecht – om zonder meer schade voor gemaakte kosten en gederfde winst te vorderen.

Wanneer de koper de goederen niet afneemt, moet de verkoper om dezelfde redenen proberen de goederen elders te verkopen. Enkel het verschil tussen zijn contractuele prijs en de opbrengst van de vervangingsverkoop kan hij dan als schadevergoeding vorderen.

ii. Vergoeding wegens laattijdige betaling

32 Bij laattijdige betaling verschilt het Koopverdrag in meerdere aspecten van het Belgische kooprecht. Niet alleen intresten, maar desgevallend ook een bijkomende schadevergoeding zijn verschuldigd (art. 78). Enkele belangrijke verschilpunten:

33 Vooreerst bepaalt het Koopverdrag niet welke de intrestvoet is, noch hoe deze moet worden bepaald.

Verscheidene oplossingen zijn mogelijk.

In België hebben reeds enkele uitspraken inzake het Koopverdrag de intrestvoet van de *lex contractus* gehanteerd. Dit sluit ook aan bij art. 10 lid 1, c van het Europees Overeenkomstenverdrag dat "de gevolgen van ... tekortkoming, daaronder begrepen de vaststelling van de schade" onderwerpt aan de *lex contractus*. In andere jurisdicties, o.m. in Duitsland, neemt de rechter de wettelijke intrestvoet uit het land van de crediteur: het is immers daar dat de schuldeiser nadelige gevolgen van de niet-betaling ondervindt.

Het Koopverdrag noopt m.i. echter niet om de intrestvoet te bepalen aan de hand van de *lex contractus* of van het recht van de crediteur. De "rente", waarvan art. 78 spreekt, kan immers een transnationale inhoud krijgen.⁴⁴ In die optiek is de intrestvoet uit het recht van de betaalmunt het meest aangewezen. Intrest vergoedt immers ka-

⁴³ Zie o.m. X. Dieux, *Le respect dû aux anticipations légitimes d'au-trui*, Brussel, Bruylant, 1995, nr. 58; S. Stijns, *De gerechtelijke en de buitengerechtelijke ontbinding van overeenkomsten*, Antwerpen, Maklu, 1994, nrs. 180-182.

⁴⁴ De intrest van de betaalmunt is trouwens ook het criterium, geponeerd door art. 7.4.9 (2) van de UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts. Tevens H. Van Houtte, "De UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts en de Belgische rechtspraak", in *T.B.H.* 1995, 348 (de tekst van deze principen in bijlage).

pitaalderving (gemis aan geld) en kapitaaldepresiasi (depresiasi van geld). De vergoeding voor kapitaalderving is een constante, over de landsgrenzen heen. De omvang van depreciatie hangt daarentegen af van munt tot munt. Derhalve hangt ook de intrest, voor zover zij tevens de depreciatie dekt, af van munt tot munt. Munten in landen met hoge inflatie, die snel depreciëren, hebben aldus een hoge intrestvoet, terwijl een sterke munt een lagere intrestvoet bezit. Het lijkt derhalve niet juist de intrestvoeten uit de *lex contractus* te halen. Het is niet correct dat een stabiele munt bij wanbetaling een hoge intrestvoet oplevert enkel omdat de *lex contractus* het recht is van een land met hoge inflatie. Even onbillijk is het dat wanbetaling voor een zwakke munt nagenoeg geen intrest oplevert omdat de *lex contractus* het recht van een land met een sterke munt is. Evenmin is het juist om de intrestvoet te halen uit het land van de crediteur en geen rekening te houden met de intrest die geldt voor de betaalmunt.

34 Er is geen ingebrekestelling vereist opdat intresten zouden lopen.⁴⁵ Intresten zijn verschuldigd vanaf het ogenblik dat de betaling moet geschieden. Wanneer de levering niet conform is, zijn intresten slechts verschuldigd nadat de defecten hersteld zijn en ook de betalingsplicht niet meer geschorst is.⁴⁶ Wanneer de verkoper een deel van de ontvangen koopprijs moet terugbetalen (bv. art. 50 CISG), moet de verkoper op de terug te betalen som intresten betalen vanaf het ogenblik dat de koper destijds het geld aan de verkoper overmaakte.⁴⁷ Wanneer de overeenkomst ontbonden is en de prijs moet worden terugbetaald, loopt de intrest vanaf de datum van ontbinding.⁴⁸ Wanneer de koper een dekkingskoop (art. 76 CISG) moet verrichten, lopen de intresten vanaf de betaling van de dekkingskoop.⁴⁹

35 Indien de schade die door de foute, laattijdige betaling geleden is, groter is dan de toegekende intresten, moet naast intresten, eventueel nog een bijkomende schadevergoeding worden betaald. Zo kan een aanvullende schadevergoeding verschuldigd zijn omdat de betaalmunt tijdens de periode van wanbetaling is gevalueerd. Of omdat de crediteur het geld veel duurder is moeten gaan ontlene. Ook zou deze aanvullende schadevergoeding de vergoeding van intresten op intresten ("anatocisme") kunnen dekken indien de crediteur bv. kan aantonen dat hij aan zijn eigen financier intresten op intresten moest betalen.

⁴⁵ Zie o.m. Kh. Hasselt 8 november 1995, onuitg., A.R. 1970/95; C.A. Grenoble 29 maart 1995, *UNILEX*; Arrondrb. Roermond 6 mei 1993, *UNILEX*; Pretura di Locarna Campagna 16 december 1991, besproken in *R.S.D.I.E.* 1993, 663. *Contra*: Trib. Cantonal Vaud 6 december 1993, *UNILEX*, dat de vraag wanneer intresten verschuldigd zijn - ten onrechte - beantwoordt volgens nationaal recht.

⁴⁶ C.A. Grenoble 26 april 1995, *UNILEX*.

⁴⁷ ICC Arbitrale beslissing nr. 6653/93, *J.D.I.* 1993, 1040; P. Schlechtriem, *o.c.*, 180.

⁴⁸ ICC Arbitrale beslissing nr. 8128/95, *UNILEX*.

⁴⁹ ICC Arbitrale beslissing nr. 8128/95, *UNILEX*.

iii. Prijsaanpassing

36 Indien de verkoper goederen heeft geleverd die qua hoeveelheid, omschrijving of kwaliteit niet-conform zijn, kan de koper de prijs aanpassen, ook al is deze inmiddels reeds betaald (art. 50).

Wanneer daarentegen te veel werd geleverd, kan de koper hetzij het teveel geleverde weigeren, hetzij hiervoor een meerprijs betalen (art. 52).

iv. Uitvoering in natura – Nachfrist – Herstel

37 Koper en verkoper kunnen de "*specific performance*" vorderen (art. 28, 46 lid 1 en 62). Anders dan in het Belgische recht kan de uitvoering in natura evenwel niet meer worden gevorderd wanneer de eisende partij voordien reeds een vordering heeft ingesteld die hiermee onverenigbaar is.⁵⁰

De koper of verkoper kan desgevallend zijn tekortkomende schuldenaar een "*Nachfrist*" verlenen, nl. een bijkomende termijn om de contractuele plichten na te komen (art. 47 en 63). Tijdens de Nachfrist-periode kan geen ander rechtsmiddel worden uitgeoefend. Als de Nachfrist vruchteloos gebleven is, kunnen alle rechtsmiddelen nadien opnieuw uitgeoefend worden.

De benadeelde koper kan van de tekortkomende verkoper ook eisen dat deze de gebreken in de geleverde zaken herstelt (art. 46). Dit verzoek moet samen met – of binnen redelijke termijn na – de melding van niet-conformiteit worden ingediend. Ook mag dit verzoek in de omstandigheden niet onredelijk zijn. Wanneer het herstel bv. duurder zou uitvallen dan vervanging, kan geen herstel worden geëist. De verkoper kan eventueel ook zelf voorstellen om het gebrek te herstellen (art. 48). Indien het herstel gebrekkig blijft, herneemt de koper al zijn rechtsmiddelen.

C. Specifieke rechtsmiddelen bij een wezenlijke tekortkoming

i. Vervanging van de goederen

38 Indien de verkoper wezenlijk tekort is gekomen en goederen aanbiedt die dermate behept zijn met grove gebreken dat zij onbruikbaar zijn, kan de koper desgevallend de aflevering weigeren en de levering van vervangende zaken eisen (art. 46 lid 2). De terugname en vervangende levering zal vaak belangrijke bijkomende kosten voor de verkoper meebrengen. Om die reden beperkt het Koopverdrag dit rechtsmiddel tot gevallen van wezenlijke tekortkoming. Indien de koper de vervanging van de goederen eist, kan de verkoper er zich niet van afmaken door schadevergoeding te betalen. Eventueel kan de verkoper wel voorstellen om de gebreken ter plekke te herstellen (zie nr. 37).

⁵⁰ In het Belgisch recht is de keuze herroepelijk en kan de eiser eerst in rechte de ontbinding vragen en deze dan herroepen om "*specific performance*" te verzoeken.

ii. Ontbinding

39 De retroactieve ontbinding van de koop is een vergaand rechtsmiddel dat door het Koopverdrag stevig wordt ingeperkt. Ontbinding is slechts mogelijk bij een wezenlijke tekortkoming of als de schuldenaar de Nachfrist vruchteloos heeft laten voorbijgaan. De ontbinding is slechts mogelijk wanneer zij wordt ingeroepen binnen een redelijke termijn nadat de schuldeiser weet kreeg van de grond voor ontbinding.

De ontbinding onder het Koopverdrag is buitengerechtig, waarbij de schuldeiser zelf, eenzijdig en eigenmachtig, de overeenkomst ontbonden mag verklaren. Het volstaat dat hij de schuldenaar kennis geeft van zijn beslissing de koop als ontbonden te beschouwen.⁵¹ De eiser moet dus de rechtbank niet verzoeken de overeenkomst ontbonden te verklaren, zoals in het Belgisch recht de regel is.⁵² Desgevallend kan de ontbindingsverklaring evenwel worden aangevochten voor de rechter, die dan moet controleren of de ontbindingssanctie *in casu* gerechtvaardigd was.

Naar Belgisch recht werkt de ontbinding “*ex tunc*”, nl. vanaf het ogenblik van de contractsluiting. In principe moeten koper en verkoper dan ook – voorzover mogelijk – de reeds geleverde prestaties teruggeven. In de praktijk is dat niet steeds eenvoudig.

Het Koopverdrag maakt er geen principekwestie van dat de overeenkomst “*ex tunc*” ongedaan wordt gemaakt. Belangrijk is dat partijen door de ontbinding bevrijd zijn van hun verdere verplichtingen (art. 81 lid 1). Eventueel hebben partijen dan bijkomend de mogelijkheid om voordien geleverde prestaties terug te vorderen (art. 81 lid 2). Eventueel kunnen de wederzijdse vorderingen wegens geleverde prestaties nog verijd worden op grond van “verrijking zonder oorzaak” (art. 84).

D. Opschorting of ontbinding wegens toekomstige tekortkoming

40 Het Koopverdrag laat niet enkel de “*exceptio non adimpleti contractus*” toe wanneer de wederpartij haar deel van de verplichtingen niet heeft uitgevoerd. Ook wanneer blijkt dat de wederpartij in de toekomst een wezenlijk deel van haar verplichtingen niet zal nakomen, heeft de schuldeiser het recht de uitvoering van zijn eigen verplichtingen op te schorten (art. 71). Hij moet de wederpartij hiervan kennisgeven; eventueel kan de wederpartij dan een zekerheid verlenen voor de nakoming van haar verplichtingen zodat de opschorting wordt opgeheven.

De schuldeiser kan de overeenkomst ook ontbonden verklaren indien het duidelijk is dat de wederpartij in de toe-

komst een wezenlijke tekortkoming zal begaan (art. 72). Dergelijke verwachting blijkt bv. uit de omstandigheid dat de verkoper stevast defecte goederen levert aan kopers die gelijkaardige bestellingen hebben geplaatst. Wanneer een koper niets onderneemt om het documentair krediet te krijgen of de afgesproken bankgarantie niet aanvraagt, blijkt bv. dat hij niet zinnens is zijn deel van de overeenkomst uit te voeren. De onmogelijkheid voor de schuldenaar om zijn overeenkomst uit te voeren, mag niet reeds duidelijk zijn voor de overeenkomst is afgesloten. Enkel een onmogelijkheid die na het sluiten van de overeenkomst is ontstaan, kan tot opschorting of ontbinding leiden. Deze onmogelijkheid moet ook een wezenlijk deel van de verplichtingen betreffen. Eventueel kan de rechter de gegrondheid van de ontbinding controleren.

Door de uitdrukkelijke mogelijkheid om “preventief” de overeenkomst op te schorten of te ontbinden verschilt het Koopverdrag van het Belgisch recht, waar deze mogelijkheid nog niet zo ingeburgerd is.⁵³

III. Conclusie

41 Het Koopverdrag verschilt in meerdere aspecten gevoelig van het Belgisch kooprecht. Het bedrijfsleven moet zich van deze verschillen bewust zijn en dient zijn contractpraktijk aan de realiteit van het Koopverdrag aan te passen. Wie zich niet aan de regels van het Koopverdrag wil onderwerpen, moet het Koopverdrag uitdrukkelijk uitsluiten. Ook de jurist die koopgeschillen oplost, kan het zich niet veroorloven om het Koopverdrag te ignoreren. Deze korte bespreking wil een eerste aanzet zijn om het Koopverdrag verder te bestuderen.

Hans Van Houtte
Buitengewoon Hoogleraar K.U.Leuven
Advocaat

Sommaire

I. Le champ d'application

1. La vente internationale de meubles

A. La vente

La notion de vente est une notion autonome qui ne peut être réduite à celle du droit national. Ce qui en droit belge peut constituer un contrat d'entreprise peut notamment être une vente au sens de la Convention. La vente au consommateur est formellement exclue, tout comme certains types de ventes financières (art. 2) ou judiciaires.

⁵¹ De ontbinding geldt vanaf het ogenblik dat de verklaring van ontbinding verzonden werd naar de schuldenaar (in de Code civil-landen geldt daarentegen als algemene regel de kennisnemingsleer). Zie S. Stijns, in *Het Weens Koopverdrag*, nr. 6.36.

⁵² Zie S. Stijns, *De gerechtelijke en de buitengerechtigde ontbinding van overeenkomsten*, Antwerpen, Maklu, 1994, 706 p.

⁵³ Zie M. Van Wijck-Alexandre, *Aspects nouveaux de la protection des créanciers à terme*, Luik, 1982.

B. La vente d'objets mobiliers corporels

Les biens immatériels (p.e. le know how ou les configurations informatiques) sont exclus du champ d'application.

C. La vente internationale: un élément d'extranéité est requis

2. *Quand la Convention est-elle applicable en Belgique?*

La Convention peut être appliquée soit lorsque le vendeur et l'acheteur sont tous deux établis dans un Etat dans lequel la Convention s'appliquait au moment de la conclusion du contrat, soit lorsque la loi applicable contient elle-même la Convention. La loi applicable pourra être déterminée à son tour, par le juge belge, sur la base de la Convention de la Haye de 1955 relative à la vente internationale.

3. *La référence au droit national*

La Convention de Vienne ne régit pas toutes les ventes internationales (n° 10).

La Convention de Vienne se réfère au droit national pour nombre de matières, dont la validité de la Convention, le moment du transfert de propriété, la responsabilité du fait de produits (n° 11).

La Convention elle-même reconnaît explicitement que certains principes généraux de la Convention devront être appliqués et que le droit national aura une vocation supplétive (n° 12).

Dans la mesure où les droits nationaux demeurent applicables, les règles du droit international privé resteront importantes, surtout si le droit matériel diffère d'un pays à l'autre. A cet égard, il faudra soigneusement formuler le choix de la loi applicable (n° 14).

Finalement les usages et coutumes gardent une importance majeure dans la Convention (n° 15) mais l'application de l'article 9 peut être exclue conventionnellement.

II. Règles particulières

1. *Interprétation*

En vertu notamment de l'article 7, les dispositions de la Convention doivent être interprétées de façon autonome, c'est-à-dire, détachées du droit national (n°s 16-17).

La volonté des parties est l'élément clef dans l'application de la Convention, éclairé toutefois, lorsque l'intention des parties n'est pas claire, par des éléments objectifs tirés notamment de leur comportement et des négociations. La Convention contient à cet égard des éléments indicatifs (n°s 18-19).

2. *Offre et acceptation*

Les règles correspondent en gros au droit belge, mais avec quelques nuances significatives, notamment quant à la révocabilité de l'offre (21) et quant à l'acceptation qui ne peut, en principe, résulter du seul silence (n° 22). La Convention contient également des indications utiles quant au sort à faire aux acceptations qui contiennent des divergences par rapport à l'offre (n° 23).

3. *Les obligations du vendeur*

La Convention établit une distinction nette entre la livraison et la conformité de l'objet livré avec celui qui a été commandé.

Le lieu et la date de livraison sont précisés dans la Convention tout comme d'ailleurs les exigences de conformité (n°s 24 et 25).

4. *Les obligations de l'acheteur*

L'acheteur doit prendre livraison des marchandises sans qu'il n'en résulte d'ailleurs une acceptation. Il dispose d'un bref délai pour les agréer et, en cas de refus, doit protester dans un délai raisonnable (n°s 26 et 27).

L'acheteur doit payer le prix; la Convention indique comment le prix doit être précisé à défaut de convention explicite des parties ou encore où, à défaut de convention expresse, le prix doit être payé (l'établissement du vendeur: les dettes sont portables). Les intérêts sont dus sans mise en demeure à partir du moment où le prix était dû (n° 28).

5. *Voies de recours*

La Convention distingue entre les manquements essentiels et non essentiels (n° 29).

Les dommages prévisibles résultant de l'inexécution du contrat sont dus. Mais les parties doivent réduire le dommage résultant de l'inexécution fautive (n°s 30-31).

L'indemnisation à accorder en cas de paiement tardif déroge assez fondamentalement du régime belge, notamment quant au taux d'intérêt qui n'est pas celui de la *lex contractus* mais plutôt celui de la loi du moyen de paiement (n°s 32-35).

La Convention règle encore les modalités d'adaptation du prix et de l'exécution en nature des obligations du vendeur (n°s 36-37).

En cas de manquement essentiel, le vendeur pourra être tenu au remplacement des biens (n° 38) ou devra, dans les limites restrictives énoncées par la Convention, subir les effets de la résolution de la vente (pas nécessairement *ex tunc*) (n° 39).

Enfin la Convention admet l'*exceptio non adimpleti contractus* ainsi que la possibilité d'une dissolution préventive, peu utilisée en droit belge (n° 40).